

OPTJECAJ EUROKOVANICA U HRVATSKOJ U 2023.

Analiziran je optjecaj stranih kovanica eura u Hrvatskoj nakon uvođenja eura 2023. godine. Miješanje kovanica iz drugih europskih zemalja vrlo je razvidno, a audio hrvatskih kovanica eura brzo je pao u roku od godinu dana na oko polovinu kovanog novca u optjecaju.

Uvod

Dana 1. siječnja 2023. Hrvatska je ušla u eurozonu promjenom valute iz hrvatske kune u euro.¹ Hrvatske euro kovanice dizajnirane su u skladu s pravilima EU i imaju specifične dizajne na naličju, dok je avers jedinstven za cijelo područje EU.²

Proces distribucije novih kovanica započeo je 2022. godine. Središnja banka pustila je u optjecaj nove kovanice eura s hrvatskim dizajnom na naličju, a dostupni su bili i paketići sitniša (nominalne vrijednosti 100 kuna, odnosno 13,28 eura), koji se sastoje od 33 kovanice, pet kovanica od 50, 20, 10 i 1 centa, 4 kovanice od 2 i tri kovanice od 2 i 1 eura i 5 centi. Fiksni tečaj odredila je središnja banka od 7,53450 kuna za jedan euro.

Do 15. siječnja 2023. bio je dopušten dvojni monetarni sustav, gdje su se u svakodnevnoj kupnji gotovinom prihvaćale i kune i euri, a ostatak se uzvrćao u eurima. Radi lakšeg prelaska na novu valutu, do kraja prosinca 2023. sve cijene u trgovinama bile su označene u obje valute. Trgovine su pripremile dovoljne količine nove valute u svojim blagajnama. U prvom mjesecu svježe iskovanе sjajne kovanice bile su očito drugačije od kovanica eura iz drugih zemalja i ljudi su ih promatrali sa zanimanjem.

Rezultati i diskusija

Ovdje su prikazani rezultati analize optjecaja kovanog novca, a analiza se temelji na svakodnevnom ostatku koji je primio autor. Sve kovanice (ukupno 2396, strane 1090) su pregledane i pažljivo zabilježene zemlje i apoeni. Iako je obujam i broj kovanica relativno malen i kao takav podložan statističkoj pogrešci, analiza je pokazala da su rezultati prilično konzistentni i objašnjivi. Na primjer, objavljene su studije s većim skupovima podataka za cirkulaciju u Njemačkoj za 2019. (56000 kovanica)³, za Francusku za razdoblje 2002.-2011. (281000 kovanica) te za Njemačku, Francusku i Belgiju (2002.-2011.),

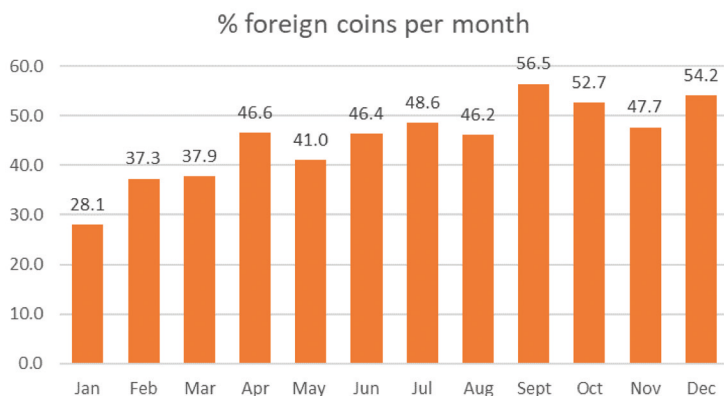
¹ Odluka o objavi uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, Narodne novine NN 85/2022, 22.7.2022.

² Damir Bolta, Hrvatske eurokovanice, Numizmatičke Vijesti 2022, 75, 192-201.

³ Markus Altmann, Nikolaus Bartzsch, The Volume of Euro Coins held for Transaction Purposes in Germany, No. 14-06e August 2014.

s 22500 ljudi i gotovo 300000 kovanica koje su analizirane.⁴ U prikupljenom numizmatičkom materijalu u Hrvatskoj nisu pronađene lažne kovanice⁵ ili kovanice iz drugih zemalja koje su vrlo slične eurima⁶ pa bi se lako mogle zamijeniti.

Kovanice eura migriraju između zemalja europodručja što dokazuje analiza kovanica u Hrvatskoj za 2023. godinu. Mjesečni udjeli stranih kovanica (*Grafikon 1*) pokazuju stalni porast udjela stranih kovanica eura u općem optjecaju i iznosi oko 50% nakon jedne godine. Iznenađujuće, čak i u siječnju, mjesecu uvođenja eurovalute, prisutna je već gotovo jedna trećina (28,1%) stranih kovanica. Ova se opservacija može objasniti činjenicom da je hrvatsko gospodarstvo već bilo dobro uključeno u eurozonu i da su eurokovanice dolazile iz drugih zemalja putnim aktivnostima hrvatskih građana u druge europske zemlje. Ovaj nalaz je u suprotnosti s podacima o početnom uvođenju eura u Njemačkoj 2002. godine, gdje su njemački euri imali dominantan udio veći od 80% u prve tri godine,⁷ odnosno 66% francuskih eura u Francuskoj nakon jedanaest godina.⁸ Te bi se razlike mogle objasniti činjenicom da se radi o najvećim gospodarstvima i početku monetarne integracije u eurozonu, nakon istovremenog uvođenja novog euro novca 2002. S druge strane, manje ekonomije poput Austrije imale su već nakon kraćeg razdoblja manji udio (74,2%) vlastitog kovanja 2004. (nakon dvije godine).

Grafikon 1. Udjeli stranih kovanica po mjesecima

⁴ Marion Le Texier, Claude Grasland, France Guérin-Pace, Bénédicte Garnier, Monitoring the distribution of euro coins across borders (2002–2010): A dataset on the contents of 22,500 European citizens' wallet, Data in Brief 2021, 36, 107081.

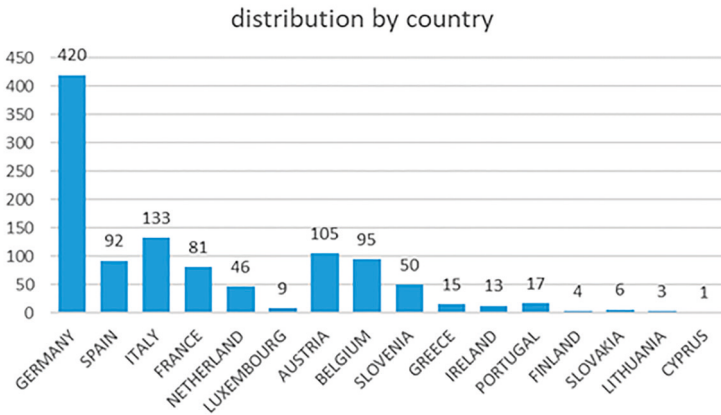
⁵ Bruno Serdar, HNB je dobio krivotvorene eure na analizu, najčešće se radi o tri kovanice - evo kako ih otkriti, 24sata, 2023, 7. siječanj.

⁶ Dubravka Jerković Berović, Budite oprezni: Ovo su svjetske kovanice koje su slične euru, a vrijednost im je znatno manja ili nikakva, DnevnikHR, 2023, 4. siječanj.

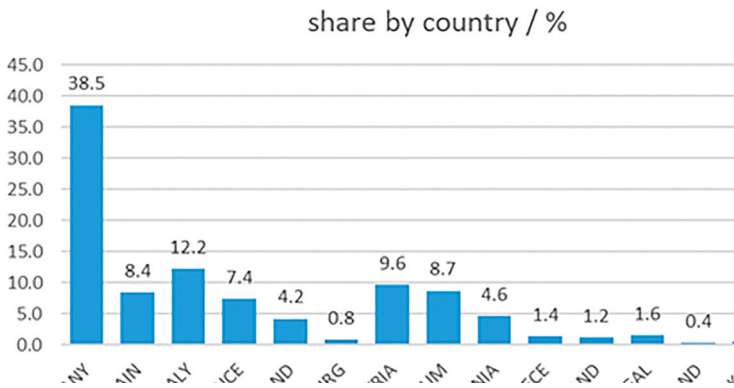
⁷ The mixing of euro coins in Germany, Deutsche Bundesbank Monthly Report December 2019, 73-83.

⁸ France Guérin-Pace, Marion Le Texier, The circulation of euro coins as markers of European mobility in France, Revue européenne des sciences sociales 2016, 54-1, 129-152.

Analiza raspodjele prema zemlji izdavanja (*Grafikoni 2 i 3*), pokazala je da je dominacija njemačkog kovanog novca izrazita, a zatim značajna prisutnost Italije, Austrije, Belgije i Francuske. Neke zemlje još nemamo u našem novčaniku, poput Litve, Estonije, Andore, Malte, San Marina, Vatikana i Monaka (iako smo od prijatelja dobili kovanice Malte koje su pronađene u uzvraćenom ostatku).

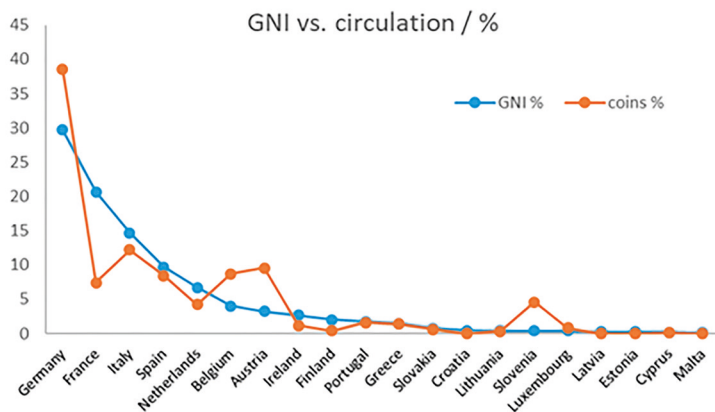
Grafikon 2. Distribucija stranog kovanog novca po zemljama

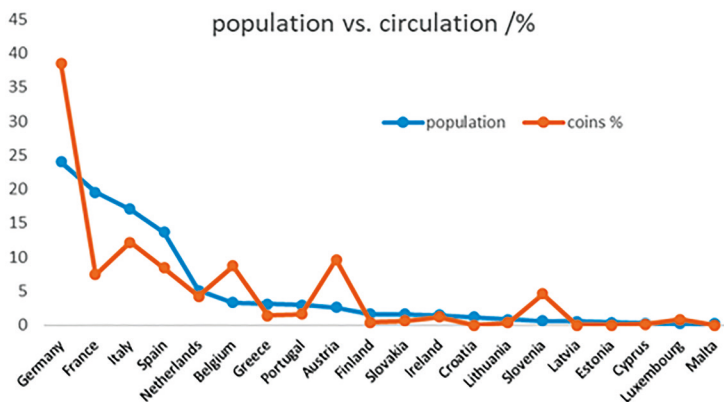
Grafikon 3. Distribucija stranih kovanica po zemljama (postotak)

Kako bi se objasnilo ove rezultate, distribucija stranih kovanica po zemlji korelirana je s BND-om (% prema eurozoni, engl. GNI) (*Grafikon 4*). Ovaj grafikon otkriva da su zemlje s najvećim europskim gospodarstvima zastupljenije u analiziranom materijalu. Ipak, postoje neka odstupanja, poput Francuske koja je druga najveća ekonomija eurozone, ali nije druga strana zemlja po udjelu kovanica pronađenih u Hrvatskoj. Umjesto toga, Belgija i Austrija imaju veći udio kovanog novca. Slična odstupanja mogu se naći i u korelaciji distribucije stranih kovanica po zemljama s brojem stanovnika (% prema

eurozoni) (*Grafikon 5*). Te se razlike mogu objasniti blizinom Austrije i važnom trgovačkom i turističkom razmjenom s njom. Slični dokazi o utjecaju optjecaja kovanja novca iz susjedne zemlje pronađeni su za francuski novac u Belgiji.⁹ Velika prisutnost belgijskog novca u Hrvatskoj vjerojatno je povezana s intenzivnim vezama s Bruxellesom, gdje su smještene europske institucije i gdje hrvatski predstavnici i građani aktivno putuju. Druga anomalija je veća prisutnost slovenskih eura u optjecaju, što je posljedica blizine susjedne zemlje s aktivnom trgovinskom i turističkom razmjenom. Paralela se može povući s udjelom stranih kovanica u Francuskoj 2002.-2012.,¹⁰ s porastom stranih kovanica od 2002. (~5%) do 2011. (~34%) i evidentnom većom prisutnošću susjednih zemalja.

Grafikon 4. Distribucija stranih kovanica po zemljama u korelaciji s BND-om

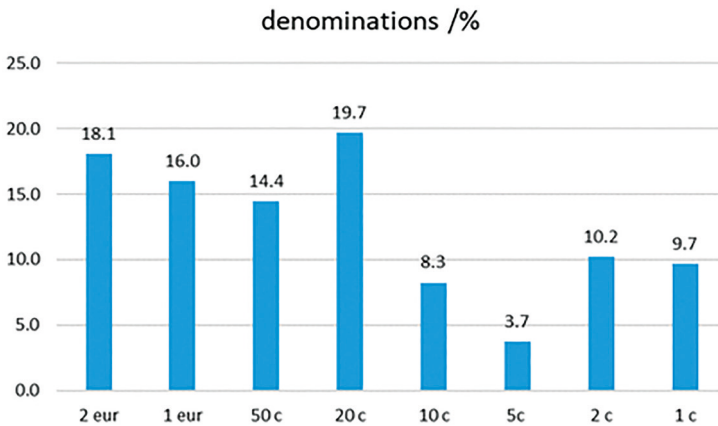

Grafikon 5. Distribucija stranih kovanica po zemlji u korelaciji s brojem stanovnika

⁹ Sandrine Berroir, Claude Grasland, France Guérin-Pace, Grégory Hamez, La diffusion spatiale des pièces euro étrangères en Belgique et en France (Spatial diffusion of foreign euro coins in Belgium and France), *Belgeo Revue belge de géographie* 2005, 4, 1-15.

¹⁰ Claude Grasland, France Guérin-Pace, Marion Le Texier, Bénédicte Garnier, Diffusion of foreign euro coins in France, 2002-2012, *Population et sociétés* 2012, 488 (4), 1-4. hal-01651881.

Na kraju je analizirana distribucija različitih apoena stranog kovanog novca. Nakon godinu dana dominiraju veći apoeni, od 20 centi do 2 eura, dok su manji apoeni rjeđi (*Grafikon 6*). Ova ukupna dominacija većih apoena u dobrom je skladu s podacima prikazanim za Austriju (razdoblje 2002.-2005.)¹¹ Tako udio stranih kovanica u Austriji raste tijekom vremena od ožujka 2002. do siječnja 2004. u novčanicima građana, kao i u bankovnim položajima od ožujka 2002. do travnja 2005. Također, naša analiza je u skladu sa zaključcima za Njemačku iz 2002. u kojima stoji da je pokretljivost malih i velikih apoena različita.¹²

Grafikon 6. Raspodjela stranog kovanog novca prema apoenima

Na kraju, umjesto zaključka, teško je prognozirati kakva će biti distribucija stranog euro novca u idućih pet godina, ali pretpostavljamo da će se udio hrvatskog kovanog novca u općem optjecaju i dalje smanjivati.

¹¹ *Doris Schneeberger, Gabriele Süss*, Austria's Experience with Euro Migration since the Cash Changeover, Monetary Policy & the Economy, Oesterreichische Nationalbank 2007, 1, 128-137.

¹² *Dietrich Stoyan, Helga Stoyan, Gunter Döge*, Statistical Analyses and Modelling of the Mixing Process of Euro Coins in Germany and Europe. Austral. & NZeal. J. Stat. 2004, 46(1), 67-77.